

Recenzja książki Anny Skoczek *Mutyzm – zagadnienia teorii i praktyki*

Prezentowana monografia Anny Skoczek pt. *Mutyzm – zagadnienia teorii i praktyki*, wydana przez Akademię Ignatianum w Wydawnictwie WAM w 2015 roku, jest pozycją zasługującą na baczną uwagę praktyków i teoretyków logopedii, psychologii, pedagogiki, psychiatrii oraz studentów tych kierunków.

W opracowaniu została wyłożona autorska metoda interpretacji i terapeutycznego postępowania (w aspekcie poznawczym, diagnostycznym i rewalidacyjno-lecznym) z mutyzmem – zaburzeniem rozwojowym i komunikacyjnym trudnym taksonomicznie, definicyjnie, diagnostycznie i terapeutycznie, gdyż wymagającym procedur i strategii inter- i transdyscyplinarnych. W monografii w sposób ustrukturyzowany zostały wprowadzone liczne terminy i pojęcia należące do przestrzeni logopedii jako nauki, ale czerpiące z osiągnięć m.in. psychiatrii dziecięcej, psychologii klinicznej, pedagogiki specjalnej i terapeutycznej. Bez wątplenia monografia stanowi twórcze rozwinięcie wcześniejszych poglądów dr Skoczek na temat tytułowego zaburzenia (Skoczek 2013).

Mimo że książka ma charakter praktyczny i podręcznikowy, o czym świadczą m.in. liczne przykłady z doświadczeń klinicznych Autorki, została napisana na wysokim naukowym poziomie. Bez wątplenia jest to dzieło kompletne i potrzebne. Na szczególną aprobatę zasługuje jego oryginalna struktura. Składa się bowiem z dwóch części – teoretycznej i praktycznej – a jej *novum* polega na tym, iż egzemplifikacje szczegółowych problemów, swoiste studia przypadków, zawarto w każdej z nich.

W rozdziale pierwszym, otwierającym część teoretyczną i zatytułowanym *Ogólna charakterystyka zjawiska (definicje, typologie)*, w sposób przekonujący, poglądowy i precyzyjny Autorka dokonuje literaturowego przeglądu różnych stanowisk definicyjnych i taksonomicznych tytułowego zaburzenia. Przywo-

łanie dwóch wiodących w Polsce stanowisk interpretacyjnych: Natalii Reutt (1971) i Stiny Hesselman (1981) jest zabiegiem słusznym, oparcie się na poglądzie Anny Herzyk (1992) – najlepszym. Zabrakło mi jednak w rozdziale odautorskiego komentarza. Czy Autorka w pełni podziela stanowisko traktujące mutyzm jako pewną kategorię wszechogarniającą dla wszystkich zaburzeń komunikacji językowej związanych z niemówieniem pacjenta? Jako logopedzie już w tym fragmencie zabrakło mi również prób skorelowania zjawiska mutyzmu z klasyfikacjami zaburzeń mowy. Mimo iż jest to działanie trudne (mutyzm rzadko jest wymieniony *expressis verbis*), wydaje się być potrzebne. Na recenzenckie uznanie zasługuje funkcjonalne i potrzebne umiejscowienie mutyzmu w przestrzeni nauk medycznych (klasyfikacje DSM-IV, DSM-V, ICD-10) (por. Morrison 2016; Wciórka 2008).

Rozdział drugi, noszący tytuł *Sylwetka dziecka z mutyzmem wybiórczym*, to dobrze napisany przegląd stanowisk dotyczących symptomatologii mutyzmu selektywnego. Przyjmując tezę, iż mutyzm jest fobią, Autorka koreluje tytułowe zaburzenie z nieśmiałością, lękowym zaburzeniem separacyjnym, zespołem postmutystycznym czy psychologicznie rozumianym temperamentem. Poszczególne objawy zaburzenia są egzemplifikowane przykładami osób nim dotkniętych. Podrozdział 2.1. *Mutyzm jako forma zaburzenia lękowego* (jedyne w tym rozdziale, co jest pewnego rodzaju edytorską i strukturalną ekstrawagancją) mógłby z powodzeniem stanowić odrębny fragment monografii.

Kolejna partia książki – rozdział trzeci noszący tytuł *W poszukiwaniu przyczyn mutyzmu* – obejmuje zagadnienia dotyczące etiologii kluczowego zaburzenia. Przyjmując kilka płaszczyzn interpretacyjnych (neurobiologiczną, rozwojową, wywodzącą się z fizjoterapii czy nawet teorii integracji sensorycznej), Autorka dokonuje szerokiego i pogłębionego przeglądu stanowisk dotyczących przyczyn oraz ryzyka występowania mutyzmu.

Rozdział kolejny, dotyczący diagnozy mutyzmu wybiórczego, to bardzo ważna, o ile nie najważniejsza partia książki. Autorka zaczyna, co jest rozwiązaniem słusznym, od zakresienia pola diagnozy różnicowej (wykluczającej) (por. np. Michalik 2012), dzięki której możliwe jest wyodrębnienie mutyzmu na tle autyzmu, głuchoniemoty, niedokszałcenia mowy o typie afazji, schizofrenii katatonicznej. Ważna rola w procesie diagnozy zostaje przypisana rysunkom dziecka. Drugi fragment rozdziału służy przedstawieniu narzędzi testowych pomocnych w diagnozie mutyzmu.

Rozdział piąty, zatytułowany *Wybrane metody i techniki stosowane w terapii dzieci z mutyzmem wybiórczym*, to najlepsze potwierdzenie kompetencji i pasji terapeutycznych Autorki, która ma wiedzę i odwagę, by łączyć różne

koncepcje służące zniwelowaniu samego mutyzmu lub jego skutków. Zostało tu wymienionych kilkanaście metod i technik stosowanych w terapii mutyzmu, m.in. terapia SI, farmakoterapia, terapia behawioralna, arteterapia, terapia poprzez dietę, relaksację, infoterapia, terapia rodzin. W związku z podręcznikowym, praktycznym charakterem publikacji pożądanymi byłoby bardziej wyraziste oceny przez Autorkę skuteczności każdej z nich. Niewątpliwie taka gradacja ułatwiłaby początkującym terapeutom programowanie działań rewalidacyjnych i psychoterapeutycznych. Zabrakło mi też komentarza Autorki na temat roli dogoterapii i stymulacji audio-psycho-lingwistycznej metodą Tomatisa w terapii mutyzmu. Ta ostatnia, mająca tylko luźne powiązania z muzykoterapią, jest coraz częściej z powodzeniem wdrażana w stosunku do osób niemówiących.

Do części drugiej monografii nie wnoszę żadnych uwag krytycznych. Napisana na podstawie doświadczeń terapeutycznych oraz akademicko-promotorskich partia książki zawiera wiele praktycznych rozwiązań. Ich wdrożenie zwiększa prawdopodobieństwo sukcesu terapeutycznego.

Opracowanie zakończono obszernym wykazem bibliograficznym, składającym się z Literatury podstawowej, Literatury pomocniczej oraz wykazu źródeł internetowych.

Wyrażam przekonanie, że recenzowana, obszerna monografia (354 s.) to pozycja bardzo wartościowa, która spotka się z dużym zainteresowaniem logopedów oraz innych specjalistów skupionych na zaburzeniach i rozwoju dziecka oraz na jego mowie.

Mirosław Michalik

Bibliografia

- Herzyk A. 1992, *Afazja i mutyzm dziecięcy. Wybrane zagadnienia diagnozy i terapii*, Lublin.
- Hesselman S. 1981, *Selektiv mutism hos barn: en refererande specialbibliografi över litteratur i Europa och USA med sammanfattande kommentar*, Stockholm.
- Michalik M. 2012, „Nowa Logopedia” a diagnoza różnicowa zaburzeń komunikacji językowej, „Nowa Logopedia”, t. 3: *Diagnoza różnicowa zaburzeń komunikacji językowej*, red. M. Michalik, A. Siudak, Z. Orłowska-Popek, Kraków.
- Morrison J. 2016, *DSM-5 bez tajemnic. Praktyczny przewodnik dla klinicystów*, Kraków.
- Pużyński S., Wciórka J. (red.) 2000, *Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych. Rewizja dziesiąta (ICD-10). Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10. Opisy kliniczne i wskazówki diagnostyczne*, Kraków–Warszawa.
- Reutt N. 1971, *Z zagadnień dziecięcego mutyzmu*, „Logopedia”, 10.

Skoczek A. 2013, *Milczące dzieci – zaburzone interakcje w mutyzmie*, „Nowa Logopedia”, t. 4: *Interakcyjne uwarunkowania rozwoju i zaburzeń mowy*, red. M. Michalik, A. Siudak, H. Pawłowska-Jaroń, Kraków.

Skoczek A. 2015, *Mutyzm – zagadnienia teorii i praktyki*, Kraków.

Wciórka J. (red) 2008, *Kryteria diagnostyczne według DSM-IV-TR*, Wrocław.

- Mirosław Michalik
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
Zakład Neurolingwistyki